

**Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціологія

ОП «ПРАВО»

Шифр за ОП	Назва	Тип	Рівень вищої освіти	Період вивчення		Кількість кредитів	Вид підсумкового контролю
				Рік, коли пропонується вивчення	Семестр		
ВНД-5	Соціологія	Вибіркова навчальна дисципліна	Перший (бакалаврський)	2	3	3	Диференційований залік

Мова навчання: українська.

Форми здобуття освіти: очна, заочна.

Види навчальних занять: лекції, семінарські заняття, консультація.

Методи навчання: класичні форми лекцій-візуалізацій та семінарів-дискусій із прикладними практиками соціологічного анкетування, аналізу соціальних медіа та моделювання стратегій вирішення юридичних конфліктів, що спрямовані на глибоке розуміння студентами соціального контексту функціонування правових норм.

Оцінювання: поточне, підсумкове.

Мета викладання навчальної дисципліни: засвоєння здобувачами освіти теоретичних основ соціологічного знання про структуру, динаміку та розвиток суспільства, а також формування навичок застосування соціологічного інструментарію для аналізу правових явищ, причин девіантної поведінки та механізмів соціального контролю в професійній юридичній діяльності.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК08	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК02	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
СК08	Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН01	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
ПРН03	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
ПРН14	Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування та участь у наукових дискусіях щодо соціально-правових явищ на семінарських заняттях, питання для поточного контролю, тести, питання для підсумкового контролю, оцінювання результатів поточного тестування й аналітичних відповідей на контрольні питання, а також підсумкового оцінювання знань на іспиті та визнання досягнень у сфері неформальної соціологічної освіти згідно з відповідним Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті; підсумковий контроль у формі диференційованого заліку, що передбачає комплексну перевірку рівня досягнення програмних результатів навчання.

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Соціологія як наука про суспільство

Предмет, об'єкт та структура соціологічного знання. Специфіка взаємодії соціології з правознавством та іншими гуманітарними науками. Функції соціології в професійній діяльності юриста. Поняття соціального закону та категоріальний апарат соціології. Рівні соціологічного аналізу.

Тема 2. Історія становлення та розвитку соціологічної думки

Класичний етап розвитку соціології. Соціологічні ідеї, що впливали на розуміння держави та права. Розвиток соціологічної думки в Україні. Сучасні соціологічні теорії. Становлення соціології права як спеціальної соціологічної теорії.

Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система

Поняття та основні ознаки суспільства як системи. Соціальна структура суспільства: елементи та типи зв'язків. Соціальні інститути та їхня роль у забезпеченні правопорядку. Механізми соціальної інтеграції та причини системних криз. Громадянське суспільство: соціологічний аналіз взаємодії з державою.

Тема 4. Соціальна стратифікація та мобільність

Поняття соціальної нерівності та критерії стратифікації. Класова структура сучасного суспільства та місце юридичної еліти. Види соціальної мобільності. Канали соціальної мобільності та роль права в регулюванні соціальних ліфтів. Бідність та маргіналізація як об'єкти соціологічного та правового аналізу.

Тема 5. Соціологія особистості та соціалізація

Особистість як суб'єкт соціальних та правових відносин. Процес соціалізації: етапи, типи та агенти. Соціальний статус і соціальна роль. Правова соціалізація особистості. Соціальна ідентичність та її вплив на правову поведінку індивіда.

Тема 6. Соціологія девіантної поведінки та соціальний контроль

Поняття соціальної норми та девіації. Основні теорії девіантної поведінки. Соціальний контроль: поняття, види та механізми дії. Роль санкцій у системі соціального контролю та їхня правова природа. Соціологічний аналіз злочинності як крайньої форми девіації.

Тема 7. Етносоціологія та соціологія нації

Етнос, нація та народність: соціологічні дефініції. Національна ідентичність та процеси націєтворення в сучасній Україні. Міжетнічні конфлікти. Соціологія міграційних процесів у глобалізованому світі. Етнонаціональна політика держави як інструмент соціальної стабільності.

Тема 8. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження

Сім'я як соціальний інститут та мала група. Функції сім'ї та соціальні наслідки їхнього порушення. Соціологічний аналіз гендерних відносин та гендерна нерівність у суспільстві. Побутове насильство як соціальна проблема та об'єкт правового регулювання. Державна сімейна політика: соціологічне вимірювання ефективності.

Тема 9. Соціологія конфлікту

Природа соціального конфлікту, його структура та типологія. Етапи розвитку конфлікту: від латентної фази до розв'язання. Соціальні функції конфлікту: позитивні та негативні наслідки. Юридичний конфлікт як особливий вид соціального протистояння. Медіація та інші альтернативні методи подолання соціальних конфліктів.

Тема 10. Соціологія політики та правосвідомості

Політична система суспільства та соціальні засади влади. Електоральна соціологія: фактори виборчої поведінки та політичні уподобання. Соціологія правосвідомості: структура, типи та рівні. Взаємодія громадської думки та правотворчої діяльності держави. Соціологічні аспекти політичної культури та правового нігілізму.

Тема 11. Методологія та методи прикладних соціологічних досліджень

Програма соціологічного дослідження: структура та етапи розробки. Кількісні методи збору інформації: опитування, контент-аналіз. Якісні методи: фокус-групи, включене спостереження, аналіз окремих випадків (*case-study*). Технологія вибірки та вимоги до репрезентативності даних.

Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей.

Рекомендовані платформи:

- Prometheus (Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо? <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/sociology-research-course/>; Практична соціологія для професіоналів медіа: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/sociology-in-media-practice/>);

- edX (Introduction to Sociology: <https://www.edx.org/learn/sociology/the-university-of-texas-of-the-permian-basin-introduction-to-sociology>; Fundamentals of Sociology: <https://www.edx.org/learn/sociology/doane-university-fundamentals-of-sociology>);

- Coursera (Classical Sociological Theory: <https://www.coursera.org/learn/classical-sociological-theory>; Cities are back in town: urban sociology for a globalizing urban world: <https://www.coursera.org/learn/urban-development>);

- Alison (Sociology: Social Issues and Change: <https://alison.com/course/sociology-social-issues-and-change>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Так само не є обов'язковими саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

Порядок зарахування результатів неформальної освіти:

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за зверненням здобувача освіти в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до 10 балів у межах самостійної роботи.

Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації, метод демонстрацій: та інші); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод.

Методи оцінювання: для поточного контролю у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних та групових проєктів, творчих завдань, тощо; для підсумкового контролю проведення диференційованого заліку (усна та/або письмова відповідь, тестування, вирішення завдань, виконання вправ тощо.).

Засоби діагностики результатів навчання. Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою. Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку.

Порядок оцінювання результатів навчання:

Оцінювання здійснюється за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль та самостійна робота = 60 балів.

Підсумковий контроль = 40 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60											Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	5 бали	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів
												100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Рекомендована література:

1. Книш І.В. Демографічна криза в Китаї: трансформація габітуальних практик. *Китаєзнавчі дослідження*. 2023. № 1. С. 40-54. <https://repository.kpi.kharkov.ua/entities/publication/35774679-f809-4bca-973c-0bc4944d11d8>
2. Книш І.В. Концептуалізація номадичних практик: соціокультурний дискурс: монографія. О.: КУПРІСНКО С.В., 2022. 600 с.
3. Книш І.В., Підбуцька Н.В. Резильєнтність людини: трансформація наявних і пошук інноваційних дидактичних практик. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2024. № 4. С. 3-20. <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2024.4.01>
4. Комих Н.Г. Соціологія в схемах і таблицях: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2025. 96 с. <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/16237>

5. Лефтеров В.О., Ігнат'єва І.І., Цуркан О.В. Соціологія конфлікту: навч.-метод. посіб. (для студ. факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса: Фенікс, 2019. 34 с. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/677da887-c70d-42af-aab2-875629faa015/content>
6. Нельга О.В. Українська етносоціологія: навч. посіб. Київ: Персонал, 2015. Ч. 1. 538 с.
7. Опанасюк Т.А. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях: навч. посіб. Київ: ВД «Кондор», 2023. 268 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi82/0062043.pdf>
8. Соціологія права: енциклопедичний словник / Л.М. Герасіна, О.Ю. Панфілов, В.Л. Погрібна та ін.; за заг. ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2020. 984 с. https://www.researchgate.net/profile/Mikhail-Trebin/publication/373632655_Slovník_Sociologia_prava_Trebin_2020_final/links/64f4444b827074313ff592d8/Slovník-Sociologia-prava-Trebin-2020-final.pdf
9. Соціологія: навч. посіб. / за заг. ред. І.В. Шаповалової. Миколаїв: НУК, 2020. 284 с. <https://eir.nuos.edu.ua/items/0bd55e23-ca98-41da-a991-a9425e000110>
10. Стетико В.П., Хоменко Н.В., Черній Л.В. Соціологія сім'ї: навч.-метод. посіб. К.: УДУ ім. М. Драгоманова, 2023. 197 с. <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7634910c-796d-4211-9cc2-8d39857a89bd/content>
11. Knysh I., Dubinka M., Kochubei O. et al. Practices for readiness of future specialists for professional self-determination in the information society. Amazonia Investiga. 2022. Vol. 11(59). pp. 108-118. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.10>

Викладач: *Книш Інна Василівна*, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних наук.

Гарант освітньої програми:

Козакова Ірина Віталіївна

кандидат юридичних наук, доцент

